

Korak nazaj in dva naprej: obuvala z zgodbami in zgodbe o obuvalih

Predstavljamo in vabimo na ogled zaključne razstave študijske skupine *Podobe mojega sveta* (Univerza za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani), ki deluje v Slovenskem etnografskem muzeju v okviru obrazstavnega programa z obiskovalci.

Dvoletne izmenjave predavanj in tematsko usmerjenih pogovorov so na eni strani razširile teme stalne razstave *Jaz, mi drugi: podobe mojega sveta*, na drugi strani pa spodbujale razmišljanje o sebi in svojem življenju. Dogodki, ki so del mnogih življenj, se v osebne spomine zapisujejo kot subjektivna doživetja – opremljeni so s celo paletto subjektivnih občutij in okoliščin. Zato iz njih izhajajo tako pisane različice izkušenj in pogledov na preteklost. Ki sovpliva na to, kar smo danes. In kar bomo jutri.

Naslov razstave ima lahko več razlag. Lahko ga razumemo kot življenjsko gibanje, dinamiko, spremembe. Lahko uzremo v besedah odvisnosti med preteklostjo, sedanjostjo in prihodnostjo. Lahko pa ga enostavno povežemo s hojo, nogami. In seveda obuvali.

Obuvala nas lahko zanimajo na mnoge načine. Tokrat nas niso zanimala skozi modni ali oblikovno-razvojni vidik, tudi ne skozi vidik funkcionalnih različic. Zanimala so nas kot opredmetenje nevidnih zgodb posameznikov in posameznic ter z njimi povezanih občutkov užitka in razkošja, tegob in nelagodja, iznajdljivosti in doživljanja spremenljivosti pomenov. Ne le dizajnerski modeli in prestižne znamke, prav vsak uporabni predmet bogati njegov nematerialni del – oba skupaj pa sta gradnika osebne dediščine. Na enak način se začne vsa dediščina...

Zgodbe o razstavljenih obuvalih ponujamo v krajših besedilih nad vitrinami, razširjene pa v spremni publikaciji. Tam so zbrane tudi nekatere druge zgodbe o obuvalih - tiste, ki so se ohranile le še na fotografijah ali pa zgolj v spominih. Vzemite si čas, preberite jih. Želimo si, da bi se vas dotaknile in vas spodbudile k razmisleku o vaših lastnih zgodbah in obuvalih.

Pa še imenitna misel, ki jo je posredovala ena od članic naše študijske skupine. Se strinjate z njo? **Najboljši način, da pozabiš na vse življenjske tegobe, je, da obuješ tesne čevlje.**

dr. Janja Žagar
Slovenski etnografski muzej

Katka Bratina

Pri dvanajstih letih sem že morala nositi čevlje številke 41 – takrat je bilo zelo težko dobiti dekliški ali ženski čevlj take velikosti. Za celo življenje mi je ostal v spominu hud izraz, ko mi je eden od stricev rekel, da imam nogo kot »en ta mal otroški grob«. Tega izraza prej nisem poznala, grdo se mi je zdelo, da mi je stric tako rekel. Takrat in vsakič, ko sem se spomnila na to. Kar zgrozim se...

V Celju smo imeli zelo naporno lokostrelsko tekmo. Zelo vroče je bilo. Po tekmi si nisem želela prav ničesar drugega kot to, da bi lahko sezula vroče in težke hribovske čevlje, v katerih sem bila ves dan. V avtu sem imela svoje najljubše sandale - športne, z nizko peto,

cele iz usnja, z gladkim podplatom. Čevlji, ki sem jih naravnost oboževala in jih nosila tudi h krilu. Obula sem jih na boso nogo. Kakšno olajšanje!

No, potem... zdrsnilo mi je zaradi gladkega podplata in letela sem vsaj kaka dva metra po napušču verande. Padla sem na prsni koš, koža na kolenih je bila »posneta. Ker sem imela lokostrelsko opremo deloma še na sebi, med drugim tudi tok s puščicami, se mi je ena od

puščic z zadnjim koncem zarila med rebra ob strani... Peljali so me v bolnico v Celju, kjer sem dobila injekcijo proti tetanusu, imela pa sem kar zoprno luknjo od puščice. Krivi pa so bili čevlji z gladkim podplatom! Vsi čevlji res niso za vsako priliko!

To je ta zgodba o mojih čevljih, udobnih in oboževanih, a vanje niso vpeti samo prijetni spomini. Prav zato jih ne dam stran.

Bojan Pahor

Moji gozjarji. Ne zgodi se pogosto, da nam je dano z enimi samim parom čevljev popotovati skozi daljše časovno obdobje nekaj desetletij in da jih še vedno, kljub njihovi izrabljenosti, pobožlaš s hvaležnim pogledom, saj ti pogled nanje privabi toliko lepih spominov.

Kupljeni so bili leta 1978, eno leto po rojstvu hčerke Kristine. Stali so me celo premoženje – no, skorajda celo mojo plačo, ki za tiste čase ni bila ravno majhna. Ampak Alpina Žiri je bila že takrat pojem kvalitete in moj prvi vzpon na Triglav je bil tiste cene vreden.

Spomnim se, da smo tisto leto počitnikovali na Veliki Planini in da sva z ženo pustila v planinski bajtici hčerko ženini mami Majdi, midva pa sva se z gondolo odpeljala v dolino in zgodaj zjutraj naslednjega dne s planinskim društvom IMP prvič

dosegla vrh Triglava. Naslednja leta so bili ti gozzerji moji stalni spremljevalci na naših vsakoletnih hribovskih pohajkovanjih in počitnikovanjih. Največkrat smo bili na enotedenskem dopustu na Veliki Planini, kjer so se nam te bajtice zdele nekaj resnično pravljičnega. Bili smo v kar nekaj njih: v Ciklami, Košuti, Skuti, Planjavi, sama prijazna domača imena in v vseh smo vedno gostili tudi naše drage in srcu bližnje.

Nekaj prijaznih počitnikovanj smo imeli s temi gozzerji tudi na Pokljuki, Rogli in v Logu pod Mangrtom. Pa koliko gobarjenj, nabiranja borovnic in gozdnih jagod, bi se lahko spomnili ti gozzerji, če bi le znali govoriti.

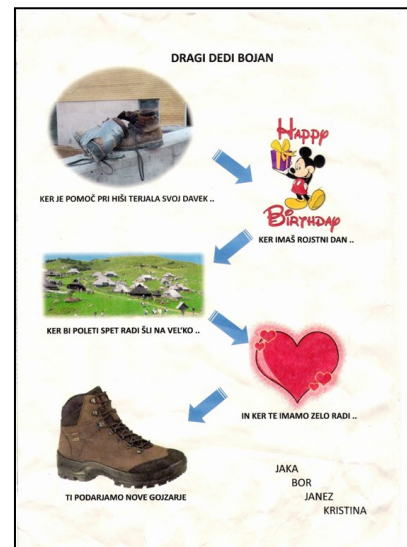
Pa vendar, vsake lepi pesmi je enkrat konec in tako so dočakali svoj “upokojeniški konec” tudi moji čevlji. Leta in leta so bili deležni skrbne čevljarske roke mojega prijatelja Harija, saj je bil samo on večkrat popravil teh s posebno tehniko šivanih gozzerjev, zdaj pa jim ni bilo več pomoči.

Delo na gradbišču, pri zidavi nove hiše hčerke Kristine, je zahtevalo svoj davek in nekega lepega dne je odstopil prvi podplat in ker se je mudilo z delom, sem uporabil kar širok izolirni trak in jih nekako usposobil za delo naprej. Nekaj dni za tem se je zadeva ponovila še pri drugem čevlju. Okolica hiša še ni čisto dokončana, in zdaj uporabljam neke druge stare čevlje, ki pa niso ravno po pravilih varstva pri delu, vendar služijo svojemu namenu.

Ker moji dragi vedo koliko mi pomeni Velika Planina in ker smo tja že kar kmalu popeljali tudi mojega prvega vnuka Jako, moj drugi vnuk Bor ima ravno te dni 8 mesecev in bo planino seveda tudi obiskal, so me za moj rojstni dan prav prijazno presenetili in mi poklonili nove gorske čevlje. Lepe, lažje od prejšnjih in seveda zopet od Alpine Žiri, saj ni, da bi človek menjal proizvajalca, če veš, da gre za kvalitetno slovensko blago.

Moje stare gozzerje prepuščam zdaj fotografskim spominom in se resnično že veselim pohodov po naši lepi Veliki Planini z novimi, "če bog da" tudi tako dolgega veka.

Marija Flach

Spomnim se krasnih čevljev, ki sem jih nosila v času študija. Samih čevljev nimam več, saj je že dolgo tega. Pa tudi sicer stvari sproti mečem stran in jih ne hranim. Ti čevlji so imeli spredaj veliko kapico, široko peto, tako je bilo takratna moderno. Lakasti so bili, narejeni iz kačje kože, z usnjenim podplatom. Italijanski. Perfektni! To so bili z moje strani oboževani čevlji, nosila sem jih in nosila, da so dobili prave luknje na podplatu. Zgodilo se je, da so me enkrat povabili v Prekmurje, v Cankovo. Nameravali smo iti na ples. Za ples so bili najbolj primerni prav ti čevlji, dobro so oprijeli nogo, krasni so bili tudi sicer. Ampak kako plesat s tistimi luknjami na podplatih? Bila sem kar iznajdljiva punca, doma sem narezala nekaj vložkov iz kartona, da sem jih lahko menjala. Pa je šlo. Le na koncu se ni najbolje izšlo, ker je bil dež. Ampak do takrat sem se pa le naplesala ...

Za valetu v 8. razredu sem imela mamin poročni kostim, indigo moder je bil, Jakna mi je bila prav, krilo pa sem morala malo s sponkami speti, kar pa ni nihče opazil. Kupila pa sem si za zraven nove špičake, lakaste, z mrežico spredaj in prvič v življenju s peto. Do šole sem morala pešačiti tri kilometre, tako da sem šla raje »bosa« oz. samo v najlonkah – čisto so se raztrgale. Ampak imela sem čevlje s petami! Najlonke sem sezula in obula čevlje na boso nogo; krasno sem plesala v njih. Nazaj grede sem šla spet bosa, ker sem bila od čevljev čisto ožuljena.

Zgodba o čevljicah z visoko peto, Ker sem majhne postave, sem večino življenja nosila visoke pete. Do čevljev imam poseben odnos, verjetno zato, ker so mi lepi in dizajnerski čevlji skoraj nedosegljivi, do neke mere seveda zaradi denarja, saj sem le povprečna Slovenka, predvsem pa zaradi majhne številke 35, pa še to si sama nočem priznati, da je moja prava številka čevljev 34 – 35. Te številke čevljev je po trgovinah iz leta v leto manj. Zato si največkrat le ogledujem izložbe z lepimi dizajnerskimi čevlji, še zlasti v modnih

trgovinah v tujini. Ko vprašam prodajalko po številki 35, je odgovor vedno znova enak: "številke 35 žal nikoli ne dobimo, saj je za to številko zelo malo povpraševanja". Zelo redko se mi nasmehne sreča, da dobim mojo številko čevljev, ki pa jih moram nato doma še opremiti z opetniki, da so mi "nekako prav". Kar nekajkrat se mi je zgodilo, da so mi bili čevlji tako všeč, da sem jih kupila kljub temu, da so bili manjša številka 36. Seveda sem jih doma "dodelala" po svoje, z opetniki, pa z vložki za čevlje, na koncu pa sem vseeno ugotovila, da so mi čevlji preveliki in jih podarila.

Lani sem bila povabljena na slavnostni dogodek in si dala zanj sešiti novo obleko. Ker sama obleka še ne naredi človeka, če zraven ni tudi ustreznih čevljev z visoko peto, sem si le-te dala izdelati pri znanem ljubljanskem čevljarju po modelu italijanskega modnega kreatorja. Z veseljem sem čakala dan, ko bom dobila nove čevlje, tokrat po meri, in še z večjim veseljem dan, ko jih bom obula k novi obleki. Toda že, ko sem jih obula pri čevljarju, nisem imela dobrega občutka, tudi čevlji po meri niso bili udobni. Že po eni uri nošenja na prireditvi sem v njih komaj še zdržala. Zvečer sem jih seveda zamenjala z drugimi, zelo udobnimi sandali z debelim podplatom, vendar lepa nova obleka ni več naredila človeka.

Sandali za spomin. Za vsak slučaj hranim sandale, ki sem jih kupila v Italiji že pred približno 10-imi leti. Kupljeni so bili kot natikači z visoko peto, udobni za hojo, so pa radi »padali« z nog. Po nekaj letih uporabe sem dobila idejo in jih odnesla k čevljarju. Ta je nanje našil tanke trakove, ki so se ovili okoli nog in nastali so »novi«, zame »dizajnerski« sandali. Niso mi več »padali« z nog, vendar sem jih nosila le kratek čas. Zaradi dolgoletnega nošenja visokih pet so se mi spremenila stopala tako, da mi je zdaj sprednji del sandal preozek. Še vedno pa mislim, da jih bom kdaj lahko nosila.

Moji poročni čevlji. Ko smo se na študijski skupini PODOBE MOJEGA SVETA pogovarjali o obuvalih in naših posebnih doživetjih, povezanih s čevlji, sem se spomnila zgodbe iz svojega življenja.

Moja poroka pred 40-timi leti je dogodek, ki bo ostal nepozabljen in nadvse prijeten. Pa vendar ima ta svetel spomin kanček grenkobe. In to so prelepi beli, modni čevlji. Ob pripravi na ta slovesen dogodek sva z zaročencem (sedanjim možem), iskala primerne čevlje, ki bi dopolnjevali belo obleko. Naročila sva jih pri znanem mojstru Vodebu v Ljubljani. Izdelal je krasne bele, modne salonarje s tedaj modernim debelim podplatom. Ko sem jih obula, pa so me neznansko tiščali, saj so bili trdi in neudobni. V njih sem preživela poročni dan, ki se je zavlekel dolgo v noč – šele zjutraj sem iz trdega oklepa rešila ožuljene in boleče noge. Tako se je potrdil stari rek, da lepota tudi vara.

Kasneje sem se prepričevala, da jih moram vseeno nositi, saj so stali celo premoženje – vendar ni šlo. Odložila sem

jih v omaro in čez par let zavrgla. Danes, po 40-tih letih, mi je žal, saj je ostal spomin nanje le na fotografiji.

Zgodba o poročnih čevljih mojega moža je povsem drugačna. Spomladi leta 1972, ko sva se poročila, so se v Sloveniji pojavile črne koze – cepljenje je bilo obvezno. Ker pa sem bila noseča se nisem smela cepiti in tako nisem mogla spremljati zaročenca po nakupih v Italijo- Staro Gorico, kjer se je nameraval »obuti in obleči« za ta svečani dan. Namesto mene ja tako šla moja sestra in pri zbiru imela srečno roko. Usnjeni čevlji bordo barve so bili za tiste čase res moderni in so se lepo ujemali z modro obleko in kravato- predvsem pa so bili zelo udobni. Kar precej let jih je vztrajno nosil in so odtehtali pretihotapljene lire, ki jih je odštél zanje.

Zgodba o čevljih je kot zgodba o dobrih prijateljih, če so ti všeč in se v njih (z njimi) dobro počutiš, te spremljajo mnogo let in se od njih težko ločiš. Taki so zagotovo rdeči salonarji, ki so stari že častitljivih 13 let. Z njimi sem naredila nešteto korakov, preplesala nekaj večerov, obšla nekaj krajev in dežel. Zanje sem se odločila vedno, ko sem pričakovala naporen dan, veliko hoje. Ni težko uganiti, da so to čevlji, ki so nadvse udobni, bordo barve, ki je meni zelo

ljuba, pa se lepo ujema tudi z mojimi oblačili. Čevlji, čeprav že zelo ponošeni, so kot moja druga koža. Že nekajkrat sem jih nameravala zavreči, a jih vedno spravim nazaj v omaro. Na veliko razočaranje moje hčerke, ki pravi, da so staromodni in »passe«.

Tudi moji prijatelji niso več mladi – skupaj smo se starali, a leta nimajo vpliva na naše odnose.

Marija Peljko

Otroški čevlji, ki so bili novi spomladi, so bili navadno jeseni že premajhni. Poleti smo otrci, čeprav smo bili doma v bloku, boski tekali okrog in podplati so se utrdili. Premajhne spomladanske čevlje so mi jeseni odrezali spredaj, tako da so prsti ven gledali. Tako so zdržali do novih zimskih čevljev – tudi ti so bili samo za eno sezono. Nikoli ni bil »problem«, katere čevlje naj bi obula, ker sem imela itak vedno samo po ene. Se pa spomnim, da sem si takrat velikokrat rekla – joj, a bom kdaj imela po dvojce čevljev, da bom lahko izbrala ene ali druge. Ne več, samo dva para sem si želela – precej skromno glede na danes. To je bila moja želja tam v starosti okoli 10 let. Mama je imela seveda več čevljev, saj ji noga ni rasla kot meni. Pa lepih čevljev, ker je imela zalogo še izpred vojne, ko so se še dobile stvari, če si le imel denar. Po vojni se stvari pač ni dalo kupiti, tudi če si imel denar – ker jih v tistih razmerah enostavno ni bilo.

Vse svoje čevlje v 60 in 70. letih sem si dajala delat k čevljarju, saj konfekcijskega čevlja za svojo nogo, ki ima dolgo in ozko stopalo, nisem dobila drugače. Čevljar je naredil čevljev, primeren nogi, pa tudi cenovno so bili marsikdaj ugodnejši kot slavni italijanski čevlji, na katere je takrat marsikdo prisegal.

Še vedno hranim smučarske pancarje iz leta 1968, čeprav vse ostale čevlje kar sproti mečem stran. Takrat sva začela z možem bolj resno smučati, šla sva na smučarski tečaj in oba sva si šla kupiti tudi smučarske čevlje. Mož je kupil že tiste moderne, na »klipsne«. Zame pa takih niso imeli, zato sem kupila pancarje iz dvojnega, prešitega usnja. Zelo kvalitetno so bili narejeni, enake imajo na razstavi v muzeju v Mojstrani. Tisto sezono sva šla smučati na Kofce. Zelo malo snega je bilo takrat, a pred kočjo je bila večja zaplata zamrznjenega snega. Drugi so se tam čez peljali s smučmi, mene pa je bilo strah. Smučmi sem odpela z nog in jih dala na ramo. Pa sem šla »peš« čez tisti poledeneli del. Zdrsnilo mi je in padla sem tako, da sem si zlomila nogo. Nesli so me v oskrbnikovo sobo, ki je bila zaradi dimnika edina malo bolj topla. Dokler sem imela na nogi tisti moj močan usnjen pancar, me niti ni hudo bolelo, ko pa so mi čevljev potegnili dol ... ojoj, takrat se je vse skupaj

razbolelo. Gorski reševalci so me z akijem peljali v dolino – problem je bil v tem, da je bilo tako malo snega, zato so me malo nesli in malo peljali. Iz Tržiča so me peljali z rešilcem, v Ljubljani pa sem dobila gips.

Te močne usnjene pancarje sem čez leta zamenjala z drugimi, a stare sem obdržala, ker sem bila vedno navdušena nad kvaliteto tega izdelka. Seveda tudi za spomin na opisani dogodek in vso zabavno smučarijo kasneje.

Lučka Stepišnik Bogovčič

S čevlji imam res hude probleme, ker me bolijo noge in ne morem nič dobro nositi. Najtežje se v vsej ogromni ponudbi dobi najbolj navaden čevljev, veliko težje kot čevlje, ki so posebni, špičasti, z visoko peto, pa razno dekoracijo... Zato nikoli ne morem nositi tistega, kar mi je všeč, ampak zgolj tisto, kar mi je udobno in prav.

Šoferski izpit sem naredila šele leta 2003. Za šofiranje natikači, ki sem jih pred tem večinoma nosila poleti, niso bili dobri. Zdaj je bilo treba dobiti za poletje sandale, take, da držijo celo nogo. Vse trgovine sem pregledala, pa nisem našla pravih. Pa čisto navadne sem iskala.

S starejšim sinom sem šla v Italijo, v Trst.

»Milijon« trgovin – nič. Obup! Čisto na koncu, ko so trgovine že zapirali, rolete so že dol spuščali, pa sem jih zagledala. Skočila sem v trgovino. In sem jih dobila, ravno take, kot sem jih iskala: cele

usnjene, enostavne, lepo preštepene, z gladkim podplatom. Ko sem jih obula – občutek, kot bi bila bosa!

Še leta sem nosila te sandale, zelo rada in za razne prilike; še zdaj jih tu in tam obujem.

Majda Knavs

Kmalu po končani vojni, okoli leta 1948 je bilo, si je sestrična dala pri čevljarju narediti dva para čevljev po meri. Ko pa so bili narejeni, so jo strašno tiščali, očitno je čevljar naredil premajhne. Odločila se je, da bo čevlje prodala, zato sem ene odkupila, saj sem imela malo manjšo nogo kot ona. Bili so lepi salonarji z malo višjo peto, črni (kot večina čevljev takrat). Salonarjev do takrat še nisem imela, zato se mi je zdela to dobra prilika. Čevlji so bili zelo primerni za gledališče in opero – tja sem rada hodila, a vedno sem vzela stojišče, ker je bilo najbolj poceni. Pa sem šla s temi novimi čevlji v gledališče. Stala sem v njih celo predstavo, že to je bilo hudo. Potem pa sem se odpravila domov. Takrat sem stanovala v Jaršah v Ljubljani. Z avtobusom sem šla do Žal, od tam naprej je bilo treba peš. Bilo je precej mraz, ampak čevlji so me že hudo tiščali... Čevlje sem dala dol, jih vzela v roke in odpešala v samih nogavicah do doma. Ni šlo drugače.

Kasneje sem salonarje kljub temu, da so me tiščali, še večkrat obula. Noge so mi vedno odrgnili in ožulili, ampak drugih primernih nisem imela.

Kako se spominjam svojih obuval. V zgodnjih otroških letih so me verjetno obuvali v doma narejene copate, to sem videla na fotografiji. Posebej se svoje obutve iz tistih let ne spominjam. Spominjam pa se, da sem hodila veliko bosa. Po dežju sem z bosimi nogami brodira po lužah. Bosa sem tekala po gmajni, kjer je bilo veliko trnja. Večkrat se mi je ognjila peta, ker se je vanjo zataknil kak trn. To je zelo bolelo, temu smo rekli »pasjica«. Oče mi je med mojim jokom razmočil peto z »ačido« (neko kislino) in prerezal.

Pozneje sem dobila tudi čevlje. Ob koncu šestega razreda mi je oče dal denar, naj si grem kupit čevlje. Začudeno sem ga pogledala: »Sama?« »Zakaj pa ne, saj si dovolj stara?« Z vlakom sem se peljala v Sežano in si v trgovini Peko dolgo ogledovala razstavljeni obutev. Končno sem si izbrala črne, nizke semiš čevlje. Na nogi so bili kot uliti. Vsi so jih občudovali. Spravila sem jih v škatlo pod posteljo in zelo skrbela zanje. Tiste počitnice me je mama poslala v Trst. Seveda sem obula nove čevlje. Vračala sem se zvečer z vlakom. V naši vasi je samo postajališče, ni niti odpravnik vlakov. Izstopila sem kot edini potnik, a na napačni strani. Zagrabila me je panika, saj nisem vedela, kje sem. Hitro sem se povzpela na vlak in videla, da bi morala izstopiti. Kako bom sicer prišla ponoči domov, mama bo v skrbeh. Brez pomisleka sem odprla vrata in ko je vlak že potegnil, skočila. Kaj vse bi se mi lahko zgodilo! Na postaji sem bila čisto sama. Mama me je sicer pri vlaku čakala, a ker me ni bilo, je zaskrbljena odšla domov. Potolkla sem se in raztrgala čevljev. Nihče ni videl moje nesreče. Mama se je prijela za glavo, ko me je videla raztrgano in krvavo. »Samo da si živa, da se ti ni zgodilo kaj hujšega!« Pregledali sva mojo raztrgano obleko in popolnoma uničen novi čevljev. Name se ni jezila, a novih čevljev nisem dobila, ker pri hiši pač ni bilo denarja.

Posebej so mi ostali v spominu čevlji iz tretje gimnazije. To so bili beli salonarji, ki sem jih tisto pomlad zagledala v izlozbi trgovine s čevlji. Tudi mojim prijateljicam so bili všeč. Take čevlje bi potrebovala, saj se je bližal maturantski ples četrtošolcev, ki so kot vsako leto tudi letos na ples povabili tretješolce.

Stopila sem v

trgovino in čevlje pomerila. Bili so prav zame, a nisem imela dovolj denarja. Vsak dan sem jih hodila gledat. Bala sem se, da jih ne bi prodali. Človek ima včasih srečo. Naslednji mesec sem dobila nek dodatek k štipendiji in kupila zadnji par čevljev.

Nove čevlje sem obula za maturantski ples, sestrično birmo in sestričnino poroko. Podali so se k vsaki obleki. Imela sem jih tudi za vaške plesse. Tisto poletje sva šli s prijateljico plesat v Štanjel, to je sosednja vas. Pešačili sva v vsakdanjih čevljih. Tam sva se preobuli in stare čevlje skrili v grm. Po

plesu pa starih čevljev v grmu ni bilo več. Nove čevlje sem vzela v roke in in šla po makadamski cesti bosa, prijateljica pa je svoje obula in jih uničila. Zjutraj sem šla s kolesom iskat grm in takoj dobila čevlje. Ponoči sva namreč s prijateljico zgrešili grm.

Kot profesorica sem se udeležila le nekaterih maturantskih plesov na šoli, ne pa vseh. Vedno pa sem kot razredničarka šla na maturantski ples svojega razreda. Za to priliko so se dijaki posebej lepo opravili. Kot njihova razredničarka sem se morala tudi jaz. Za moj zadnji maturantski ples, ki je bil na Gospodarskem razstavišču, sem oblekla dolgo krilo in visoke modre salonarje. Verjetno so se mi zdeli tako visoki zaradi ozkega krila. Eden od mojih dijakov je pripeljal žensko kolo, se v imenu razreda zahvalil za moj štiriletni trud in se

opravičil, če me kdaj niso ubogali. Tudi tokrat me niso, saj so mi v zahvalo in za slovo kupili kolo, čeprav sem jim rekla, naj ne kupujejo daril. Od ganjenosti mi je šlo na jok, čeprav sem bila tudi huda. Rekli so, da moram najprej izpolniti nalogo. V taki opravi da se moram s kolesom peljati po dvorani. Kaj sem hotela, ubogala sem jih. V dolgem krilu in visokih čevljih sem uspešno preizkusila kolo. Menda je bila to ena najboljših točk programa. Čevlji pa se mi še vedno zdijo visoki in jih bolj malo nosim. Raje sem »bolj pri tleh«.

Ivanka Curk

Bilo je tik po vojni ali še malo prej; stara sem bila kakšnih pet let. Moja stara mama (očetova mama) me je peljala k vaškemu mizarju, mojstru, ki je znal delati vse mogoče. Tudi cokle. Pomeril mi je noge in imela sem vrsto vprašanj, kakšni bodo. Mnogi otroci so jih že imeli. Težko sem dočakala dan, ko sva se s staro mamo spet odpravili k mizarju. Bila sem v napetem pričakovanju.

In kaj sem zagledala? Mizar je držal v rokah par prečudovitih malih cokel, lepo oblikovanih, polakiranih in s širokim, rdečim lakastim trakom povrh. Onemela sem. Prekrasni! Najlepši! Moji!

Brez besed sem jih obula, bili so mi kot uliti in odcokljala ven. Cokljala sem po vasi gor in dol in jih kazala vsakemu, če jih ni takoj opazil.

S svojimi lepimi, rdečimi cokelci sem hodila tudi spat. Mnogo prekmalu so mi postali premajhni. A v mojem spominu so ostali moji najljubši »čevlji«, predvsem pa drag spomin na mojo ljubo staro mamo.

Bilo mi je devet let, ko me je stara mama (mamina mama) poslala v vas Kozarišče v Loški dolini, da bi pomagala pri varstvu enoletnega ujčevega sina, mojega bratranca.

V tisti vasi je bila starodavna navada oz. zaobljuba po epidemiji kolere, da so šli ljudje vsako leto peš na romanje k Novi Štifti. Iz "naše" (ujčeve) hiše so določili mene.

Obula sem nove čevlje, ki sem jih dobila iz Amerike. Bili so snežno beli, prepleteni s čipkami in zelo ozki. Lepi za gledat. Vsekakor pa neprimerni za vaškega otroka, navajenega hoditi bos.

Nekaj časa je še šlo, a ne dolgo in čevlji so me vedno bolj tiščali. Dobila sem ogromne žulje. Sezula sem jih in šla naprej bosa. Hodili smo po makadamu, gozdnih stezah in kolovozih, po travnikih z bodečimi nežami in trnji, po koreninah in kamenju. Pot je trajala z vmesnimi postanki cca. šest ur. Čevlje sem nosila v cekarju (nahrbtnikov tedaj ni bilo) ves čas in tudi naslednji dan, ko smo se po isti poti vračali domov.

To dogajanje mi je sprožilo vrsto misli, pa tudi občutkov jeze: najprej sem bila jezna na staro mamo, ki me je poslala za varuško, pa na ujčevo ženo, ki me je poslala na romanje, pa na čevlje, ki za tako pot res niso bili primerni. Na koncu sem bila najbolj jezna na čevlje, ki so mi prizadejali toliko bolečin. Bili so lepi, a marala jih nisem. Sem si pa dobro utrdila podplate.

Vedno sem rada imela natikače, s petami ali brez njih. Shranjene imam še ene natikače, ki so me večkrat reševale ožuljenih nog, pa nimajo posebne zgodbe. Moje noge so se spremenile tudi ali predvsem zaradi neprimernih obutev. Visoke pete sem že davno povsem odstranila. Za včasih imam le nižje petke, najpogosteje pa udobna dnevna obuvala. V garderobi imam cca. 40 parov različnih obuval - polno omaro torej, pa sploh ne vem, kdaj in kako se jih je toliko nabralo.

Hranim čevlje, ki sem jih zelo udobno nosila na hčerini poročni dan in to cel dan in še ponoči, dokler je trajalo slavlje. Potem pa nič več in so me vsakič znova ožulili, kadar sem jih obula. In to samo po kakšni uri ali dveh. Sedaj so udobno spravljene v omari. Kadar jih pogledam, se spomnim, da pa so enkrat lepo odigrali svojo vlogo. Pa še na pomemben dan. Zato me ne moti, če sedaj počivajo.

Nekje sem prebrala misel, ki mi je zelo všeč:

NAJBOLJŠI NAČIN, DA POZABIŠ NA VSE

ŽIVLJENJSKE TEGOBE JE, DA OBUJEŠ TESNE ČEVLJE. Kljub temu so moji najljubši čevlji vsi tisti, v katerih moje noge udobno počivajo.

Dragica Pogačar

Čeprav nisem ravno nora na čevlje, pa mi vseeno veliko pomenijo in jih občudujem kot umetnine. Nekateri modeli so mi tako všeč, da jih ne odstranim, ampak jih imam v omari in jih včasih malce ogledujem, čeprav so neudobni, a so prava mala umetnina.

Najraje pa sem bosa (vse poletje), tako da imam kožo na podplatih močno umazano in se ne da oprati. Problem je potem, ko se moram obuti in nikakor ne morem sprati podplatov, čeprav jih drgnem s krtačko. Nohti na nogah pa so vedno urejeni in nalakirani, noge

depilirane ... To se mi zdi pa prav zares nujno. Ampak to še ni konec, kajti vsaka barva laka ne gre k vsaki barvi sandal...

Ko sem se vračala s potovanja po Indoneziji in sem čakala na letališču v Kuala Lumpurju, sem se sprehajala po trgovinah.

V eni sem zagledala ta par japank. Zanimivo pri vsej stvari je to, da najprej pravzaprav nisem pomislila na to, da bi jih uporabila kot obušalo. Pomislila sem, da so čudovito izdelane, da so okraske iz školjk prelepi. Uporabila jih bom kot dekorativni element v hiši. Morda kot eksponat v razsvetljeni vitrini, kjer bo učinek vzorca iz školjk prišel do polne veljave. Morda pa v okvirju na

steni.

Potem pa sem jih obula in takoj sem se počutila čudovito. Tako jih dostikrat obujem, a imam vedno občutek, da bi bilo bolje, če bi jih uporabila tako, kot sem sprva nameravala. Še vedno se nisem odločila.

Marta Kovačič Brajdih

Meni so bili vedno strašno všeč italijanski čevlji – in so mi tudi bili vedno kot uliti. Noben čevljar mi ne bi mogel narediti bolje, prilegali so se mi po dolžini in po širini stopala. Nisem jih težko našla, ker inosim številko 38. Tle sandali z visoko petko in ozkim paščkom okoli gležnja so eni takih, zelo udobni in uporabni za različne prilike. Veliko težje najdem kaj primerne ob zdajšnji modi – ponujajo le grozno visoke pete ali pa balerinke.

Od gimnazije naprej se še ni zgodilo, da bi obula sandale, ne bi pa imela nalakiranih nohtov na nogah. To pa res ne – se mi zdi kot bi bila gola. Če ne utegnem poskrbeti za nohre, si namesto sandal raje obujem čevlje, pa je.

V spomin na sina (rojen je bil leta 1985) hranim njegove prve čevljičke, pravzaprav bolj copatke znamke Chicco. Nosil jih je, ko je bil star nekaj mesecev, preden je shodil. Zdaj jih imamo kar v dnevni sobi na polici, za spomin in za okras. Tako jih lahko velikokrat vzamem v roke in komu pokažem, vsakič pa se s tem osveži tudi z močnimi čustvi povezan spomin.

Anka Filipič

Ker imam že od malega težave dobiti primerne in predvsem udobne čevlje, so mi kot mali punčki starši čevlje naročili pri čevljarju. Še danes se sicer spomnim, da je bil čevljar nekje na Starem trgu, v spominu ga imam kot zelo neprijaznega. Verjetno se mu ni dalo pretirano ukvarjati z otrokom, pa tudi spomin ni nujno povsem točen. Spominjam se, da naj bi mi naredil rdeče sandale, rdeča je namreč moja priljubljena barva, nekoliko se spomnim tudi njihove oblike - take kot so jih imele takrat punčke v risankah, mislim, da je imela take tudi punčka na Ilirini pasti za čevlje. Ampak, glede na to katera leta so to bila, kakšni materiali in oblike, so bili čevlji tako trdi, da jih ne bi mogel nositi tudi otrok z "normalnimi" nogami. Tako so šli čevlji takoj od hiše, saj jih nisem obula niti enkrat.

Od takrat pa do danes torej vedno iščem čevlje, primerne formi svoje noge. Izbire je danes neprimerno več, mehki materiali pa omogočijo tudi, da se čevlji bolj »uleže« po nogi in noge ne trpijo. Prav take sorte so tudi tile čevlji, ki jih nosim že kako desetletje za v gledališče in podobne večerne prireditve.

Darja Osterc

Čevlji, čevlji! Vprašanja o čevljih so zelo pomembna za vsako žensko in v vseh starostnih obdobjih. V mladih letih se zgleduje predvsem po sošolkah in prijateljicah, kasneje postanejo pomembna tudi mnenja fantov, zlasti oboževalcev, s starostjo pa pridobiva na pomenu udobnost čevljev, kar se zaključí s posebno udobnimi modeli, ki imajo malo skupnega z modo. Vse to seveda velja tudi zame, slednje zlasti po nesreči pred 2 leti, ko mi desna noga kar precej zateka in proti večeru nekaterih čevljev sploh ne morem obuti.

Kot otrok sem po drugi svetovni vojni živela pri stari mami v Krškem. Ker smo živeli skromno, se ne spomnim posebnih želja ali dogodivščin s čevlji. Bila sem živahna punca, zato sem si za pohajkovanje s prijateljicami želela udobne nizke čevlje.

Po vpisu v gimnazijo, sem se preselila k staršem v Ljubljano. Prihod v prestolnico in dozorevanje sta v meni porajali želje po mondenejših obuvalih. To se je okrepilo po vpisu na višjo šolo. Mlada dekleta smo takrat hrepenela po italijanskih čevljih. Ker so imeli moji starši znanca v italijanski Gorici in smo jih šli tu in tam obiskat, sem prišla tudi do italijanskih modelov. Ker je bila moja mama kar stroga, so bili modeli preprosti in predvsem udobni. Tudi sama nisem hrepenela po prav modnih čevljih in z visoko peto. Pomembno mi je bilo, da sem se v čevljih dobro počutila in se v njih udobno hodila. Zaradi močnejše postave sem imela kasneje, ko sem bila v službi in že poročena, kar pogosto težave s škornji, ki so mi bili praviloma ozki in sem jih kar dosti kmalu po nakupu darovala sorodnicam ali znankam s tanjšimi nogami. Zato sem največkrat kupovala nizke čevlje in z nizko peto. Čevlje, v katerih

sem se udobno počutila in z njimi lahko hodila, sem nosila dokler mi niso začeli razpadati. Novi čevlji so me za začetek praviloma tudi ožulili in če se je to večkrat ponovilo, se je tudi zgodilo, da sem jih odložila v kot. Tako se mi je nabralo kar nekaj malo ponošenih čevljev, ki so naredili vtis, da imam skladovnico neuporabnih čevljev, kar je moža vedno jezilo. Zanimivo pa je, da nisem vzljubila »superg«, čeprav sem v njih udobno hodila. Vedno se mi je zdelo, da so za gospo preveč »kmetavzarski«. Mož me je uspel prepričati, da sem jih obula le, če sva se odpravila na kakšno terensko hojo.

Prepričana sem, da na odnos poročene ženske do čevljev vplivajo tudi možje. Ker moj mož ni pokazal posebnega zanimanja za moje čevlje, je gotovo tudi to vplivalo na to, da čevljem v življenju nisem posvečala posebne pozornosti. Mož je glede čevljev skromen, celo nekoliko nostalgichen. V pisarni je imel spravljene čevlje ki jih je kupil, ko je leta 1961 maturiral. Lani, ob 50 obletnici mature, ko je ob odhodu v pokoj pospravljaj sobo, jih je privlekel domov. Gotovo so primerni za v muzej.

Razstava: Slovenski etnografski muzej, 16. junij 2012 – 10. september 2012

Študijska skupina Podobe mojega sveta 2011/2012 (mentorica: Janja Žagar, SEM)

Predmete posodili in zgodbe prispevali so: *Katka Bratina, Ivanka Curk, Ana Filipič, Marija Flach, Majda Knavs, Marta Kovačič Brajdih, Jožica Malešič, Darja in Jože Osterc, Angela Osvald, Božena in Bojan Pahor, Boža Pečko, Marija Peljko, Dragica Pogačar, Lučka Stepišnik Bogovčič*

Publikacija: avtorska besedila članic študijske skupine, uvodno besedilo Janja Žagar; fotografije iz zasebnih arhivov članic ŠS; foto, tehnična pomoč in priprava: Janja Žagar, tehnična ekipa SEM

Spletna razstava: <http://www.etno-muzej.si/sl/korak-nazaj-in-dva-naprej-obuvala-z-zgodbami-in-zgodbe-o-obuvalih> od 7.7.2012 dalje (tehnična izvedba: Domen Uršič, SEM)